UUTISET

Monessa talouden ilmiössä vaikuttaisi vallitsevan epäsuhta yksilön ja yleisen hyödyn välillä. **EKONOMISTI EEVA ALHO, PTT**

PTT:N TALOUSTUTKA

Jakomielitalous

Kuluttaja on hämmentynyt. Kun vienti ei vedä, talouden asiantuntijat heittävät viestikapulaa kotitalouksille, että pitäkäähän yllä kotimaista kysyntää. Samaan hengenvetoon ekonomisti muistuttaa, miten tärkeää epävarmoina aikoina on säästää ja varautua taloudellisiin yllätyksiin. Muistakaa silti kuluttaessanne, että velkaantuminen on saatava kuriin.

Valtiokin säästää. Moni vero nousi vuodenvaihteessa, mikä ei jäänyt kuluttajalta huomaamatta, koska säästäminen on välttämättömien menojen jälkeen entistä vaikeampaa. Yritykset säästävät kilpailukyvyn nimissä. Säästö napataan kuluttajan palkkapussista.

Mitä enemmän pelotellaan ostovoiman ja palkkojen alennuksilla, sitä useampaa tavallista kaduntallaajaa alkaa houkutella ajatus työtahdin leppoistamisesta. Leppoistajasta nollakasvu on mainio asia. Tarjoaahan se samalla ratkaisua kestävään kehitykseen.

Ekonomisti kauhistuu. Tuottavuutta ja kilpailukykyä tulee vaalia pitkäjänteisesti, ja se vaatii investointeja. Kadut kuluvat ja uutta pitäisi rakentaa. Pelkästään nykyisen yhteiskunnan säilyttämiseksi tarvitaan plusmerkkistä kasvua. Investointien rahoittamiseksi ei ole varaa hukata työvuosia.

Monessa talouden ilmiössä vaikuttaisi vallitsevan epäsuhta yksilön ja yleisen hyödyn välillä. Ankeista talouspuheista saa käsityksen, että talouskasvu tarkoittaa luopumista. Kuluttaja tavoittelee mahdollisimman suurta hyötyä tässä ja nyt. Nykyhetken kulutustasosta tinkiminen epämääräiseltä tuntuvan yleisen talouskasvun takia kelju ttaa.

Vielä vaikeampaa likinäköisen kuluttajan on nähdä, mitä hyötyä on muiden maiden tukemisesta. Tarvittaisiin jo syvempää ymmärrystä globaalin talouden ja rahoitusmarkkinoiden dynamiikasta.

Etäältä vaikuttava kansantalous rakentuu kuitenkin yksilöiden summasta. Yksilöt tekevät töitä yrityksissä. Yritykset käyvät kauppaa maailmalla. Taloutemme vakaus vahvistuu tai horjuu maailmalta kulkevan mutkan kautta. Ongelmat rahoitusjärjestelmässä voimistavat talouden häiriöitä, ja kansainvälinen tehokas rahoitusjärjestelmä on tehokas myös häiriöiden levittäjänä. Emme voi valita olevamme mukana hyvissä asioissa ja vetäytyä vastuusta huonoina aikoina.

Syyt jakomieliseen suhdannekuvaan alkavat valjeta. Talouden eri osa-alueilla elpyminen on käynnistynyt epätahdissa. Saamme jännittää tilastojulkistuksia lottoarvonnan lailla, mihin suuntaan tuoreet kuvaajat sojottavat. Näkemykset kriisinratkaisukeinosta ovat yhtä monenkirjavia. Yksi elvyttäisi, toinen kiristäisi, käpertyäkö kotiinpäin vai olla avoin maailmalle.

Sitten on horisonttiselitys. Ekonomisti toimii virkansa puolesta uhkakuvien maalarina: mitä tapahtuu pitkällä ajalla, jos ei havahduta tänään. Ei ekonomistikaan halua aina olla ankea.

EEVA ALHO
on PTT:n ekonomisti.
eeva.alho@ptt.fi

Kaupan epäillään pehmittävän puheillaan ruuan hinnannostoa

Nouseeko ruuan hinta tai heikkeneekö ruokaketjussa pienten tuottajien asema, kun uusi kilpailulakiin lisättävä pykälä astuu voimaan?

Luomu on eurooppalainen laatustandardi. Kaupan päätöksissä suomalaiset luomutuotteet ovat samalla viivalla muiden eurooppalaisten tuotteiden kanssa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston virkaatekevä johtaja **Juhani Jokinen** arvioi, että julkisessa väittelyssä lakipykälän vaikutuksia ”mystifioidaan”.

Hän ei ymmärrä kaikkien väitteiden perusteita, etenkään ruuan hinnan kiristymisestä.

Yksi vaihtoehto on, että kaupan johtavat henkilöt signaloivat eli pehmittävät tietoisesti tulevia hinnankorotuksia, joiden perusteena käytetään uutta lainsäädäntöä.

Jokisen mukaan ilmiö ei ole nyt viranomaisen ”päällimmäisenä” huolena, mutta se on ollut kuitenkin pohdinnassa.

”Näin viestitään kilpailijoille ajatuksia tulevasta ja samalla pehmennetään kenttää”, hän sanoo.

Ilmiöllä saattaa olla kilpailuun rajoittavia vaikutuksia.

”En tiedä onko tästä käsitys. Eivät tunnu loogisilta nämä puheet”, hän lisää.

Signalointi on Jokisen mukaan tunnettu kilpailun rajoittamisen muoto.

”Mutta siihen on vaikea puuttua. Yrityksiä on vaikea saattaa oikeuteen. Tässä (kilpailulakiväittelyssä) mennään jo rajoilla, kerrotaanko kilpailijoille julkisesti tulevista hinnankorotuksista. ”

Lähiruuan tuottajien asemaan ei vaikutusta

Eduskunnan talousvaliokunnan kuultavana ollut Tampereen yliopiston yritysjuridiikan professori **Pertti Virtanen** arvioi, että hintapuheet ovat taktikointia.

”On vaikea sanoa, että lailla olisi suoria hintamuutoksia. Mutta jos kauppa on käyttänyt selkeästi ostovoimaansa väärin ja pakottanut myymään halvalla, joutuu se maksamaan tuotteista nykyistä enemmän. Silloin korotukset siirtyvät hintoihin. Suomessa tämmöistä on harvemmin todettu.

Virtanen ei usko, että laki heikentää merkittävästi lähiruuan tuottajien asemaa. Alueelliset kauppiaat voivat edelleen ostaa ruokaa entiseen tapaan, hän perustelee.

”Kun vastaavasti kauppaketjut ostavat esimerkiksi isoja määriä luomuruokaa, erän kilpailuttaminen on todennäköistä. Eivät kauppiaat halua joutua suosimaan pelkästään suomalaisia luomutuottajia. Kauppa välttelee syytteitä siitä, että se syrjii ulkomaisia luomutuottajia.”

Kilpailulaki hämmentää

S-ryhmän päivittäistavarakaupan johtaja **Jukka Ojapelto** myöntää, että lain seuraamukset pelottavat. Ojapellon mielestä lain voimaantuloa pitäisi lykätä.

”Kun hankintamarkkinat globalisoituvat, miten käy suomalaisten pienten toimijoiden. Esimerkiksi monet suomalaiset luomutuotteet ovat samalla viivalla muiden eurooppalaisten tuotteiden kanssa.”

Ojapelto ei usko nopeisiin hinnankorotuksiin tai alennuksiin. Hän ihmettelee, mihin lailla oikein lopulta puututaan.

”Ruuan hinnan nousun estää vain toimiva kilpailu. Sääntely estää kilpailua ja se nostaa hintoja”, hän huomauttaa.

”Toisaalta ei meillä mitkään liiketoiminnan tavoitteet muutu. Meidän täytyy toimia lain mukaan. Olla tarkkoja siitä, että emme suosi ketään, ja kilpailutamme asiat tasapuolisesti EU:n tasolla.”

Korotuspaineita ei voi välttää

K-kauppiasliitto ry:n järjestöpäällikkö **Hannu Rinne** ei usko pikaisiin hinnannostoihin. Suomessa toimii 900 yksittäistä K-kauppiasyrittäjää.

”Riski on, että ruuan hinta nousee. Kauppiaat lopulta päättävät, mitä ruuan hinnalle tapahtuu, eli siirtyvätkö kauppiaiden ostohintojen nousut kuluttajahintoihin. Edelleen heidän tavoitteenaan on hankkia asiakkaille mahdollisimman edullisesti tuotteita.”

Rinteen mukaan lain seurauksia ei tunneta – edes kauppiaiden piirissä.

”Laki luo epävarmuutta. Paikallisilla kauppiailla on paljon mietittävää. Miten jatkossa pitäisi dokumentoida esimerkiksi ostoja, jotta voisimme noudattaa uusia pelisääntöjä.”

Rinne arvioi, että keskusliikkeen roolin heiketessä voivat myös hinnat tavarantoimittajilla nousta.

”Jos ostaja ei pysty kilpailuttamaan tavarantoimittajia, ja se joutuu käsittelemään hankintoja tasapuolisuusvelvoitteen mukaisesti, voi tämä johtaa joidenkin tuotteiden osalta siihen, ettei edullisinta tuotetta voi ottaa valikoimaan.”

Vahva asema ei este kilpailulle

Nykyisten markkinaosuuksien perusteella S- ja K-ryhmät ovat pian joutumassa kilpailuviranomaisten syyniin määräävän markkina-aseman vuoksi.

Juhani Jokinen huomauttaa, että määräävä markkina-asema ei kiellä kauppaa rakentamasta myyntivalikoimaa.

”Kaikkea ei tarvitse ottaa valikoimaan. Eikä sitä, että hyllylle pääsee vain halvin tuote.”

Lain mukaan kauppaketjut voivat edelleen markkina-asemastaan huolimatta antaa asiakkaalleen alennuksia tai maksaa tuotteesta enemmän ilman päätelmää aseman väärinkäytöstä.

Tärkeintä on, ettei alennuksilla vaikeuteta esimerkiksi kilpailijoiden pääsyä markkinoille.

JANNE IMPIÖ

MTK-vaikuttajan tilalla tutkitaan eläinsuojelurikosta

Eläinsuojelutarkastajat havaitsivat MTK:n valtuuskunnan puheenjohtajan **Aarno Puttosen** maatilalla Puumalassa tammikuussa kuolleita eläimiä.

Poliisi tutkii yhdeksän naudan ja kahdeksan lampaan tapausta törkeänä eläinsuojelurikoksena. Yksi huonokuntoinen lehmä määrättiin lopetettavaksi.

Osa eläimistä oli Itä-Savolehden mukaan ollut kuolleena jo kauan. Poliisi epäilee niiden kuolleen perushoidon ja sairaanhoidon puutteeseen.

”Useimmat olivat lopetettuja eläimiä”, Puttonen sanoo.

Tarkastuksen aikana navetassa oli Puttosen mukaan eläinlääkärin neuvosta lopetettuja lampaita, kuollut sonni sekä yksi kuollut juottovasikka. Sitä ei ehditty vielä viedä ulos.

Lisäksi ulkona oli lopetettuja nautoja, jotka odottivat kuljetusta. Kuollut sonni oli jäänyt navettaan, koska tilalle ei saatu sunnuntai-iltana ulkopuolista apua.

Puttonen muodosti poikansa kanssa maatalousyhtymän pari vuotta sitten. Karjanhoito jäi pojan vastuulle. Puttonen vastaa yhtymän muista töistä.

Jere Puttonen myöntää, ettei tilalla kaikki ollut tarkastuksessa ihan tiptop-kunnossa. Hän kiistää tilanteen olleen niin raju kuin tarkastuskertomukseen on kirjattu.

Aarno Puttonen kertoo, että hänen poikansa on kärsinyt työuupumuksesta. Tilanne maatilalla on normalisoitunut tarkastuksen jälkeen.

Puttoset kasvattavat maatilallaan pariasataa lihasonnia. Lampaita on muutamia.

MTK:n mielestä tapaus on valitettava. Järjestö pitää eläinten hyvää kohtelua ja eläinsuojelulain noudattamista jokaisen jäsenensä velvollisuutena.

”Näitä tapauksia ei saa hyväksyä”, MTK:n puheenjohtaja **Juha Marttila** sanoo Helsingin Sanomissa.

Tuottajien hyvinvointikin on Marttilan mukaan varmistettava. Äkillisten kriisien aikana läheisten ja naapureiden tukiverkko on tarpeen.

HENRIK SCHÄFER
JUHANI VIITALA

Päättäjillä selkeä näkemys

Lakia vastustavat kauppaketjut näkevät laissa monia, kuluttajan tai tuottajien kannalta negatiivisia piirteitä.

Eduskunnassa kilpailulakipykälää hiovat monet kansanedustajat eivät pidä esitettyjä väitteitä uskottavina.

Kansanedustaja **Anne Kalmari** (kesk.) ihmetteli lakiesityksen lähetekeskustelussa (7.2.) sitä, miksi ruuan hintaa kaupassa pitää nostaa tai miksi pienten tuottajien pääsy kaupan hyllyille vaikeutuu.

Myös hallituksessa kilpailuasioista vastaava ministeri **Lauri Ihalainen** (sd.) katsoi, että puheet ruuan hinnan korotuksista ovat ennenaikaisia, mutta pitkällä aikavälillä keskittyminen voi johtaa siihen, että hinnat nousevat edelleen.

”Tuontia on tullut tähänkin saakka, mutta ei tämä ole toimenpide, joka lisäisi tuontia”, hän viitoitti.

Kilpailulakiuudistusta käsitellään eduskunnassa kevään aikana. Lailla on vankka tuki eduskuntapuolueiden keskuudessa.

Talousvaliokunta kirjoittaa laista mietinnön muun muassa lukuisten asiantuntijakuulemisten pohjalta. Valiokunnista ainoastaan maa- ja metsätalousvaliokunta antaa asiasta lausunnon.

Arvioiden mukaan laki astunee voimaan jo ensi syyskuussa.

JANNE IMPIÖ

Vahvoja väitteitä lakipykälää vastaan

Nykyiseen kilpailulakiin ollaan kirjaamassa uusi säännös, jonka mukaan kaupparyhmä olisi määräävässä markkina-asemassa päivittäistavarakaupan markkinoilla, jos sen valtakunnallinen markkinaosuus olisi vähintään 30 prosenttia vähittäismyynnissä. Laki ei koske alueellisia kauppoja.

Nyt säädös koskisi sekä K- että S-ryhmiä, joilla on yhteensä noin 80 prosentin markkinaosuus. Kun kaupparyhmä ylittää markkinaosuuden, sen pitää noudattaa määräävässä markkina-asemassa olevia yrityksiä koskevia säädöksiä.

Laki antaisi näin kilpailuviranomaisille entistä paremmat mahdollisuudet puuttua kauppaketjujen toimintaan ja mahdollisiin kilpailua rajoittaviin epäkohtiin.

Kaupan rintama ei hyväksy lakia, ja siksi se on käyttänyt voimakkaita vasta-argumentteja lakiehdotusta vastaan.

Keskon pääjohtaja **Matti Halmesmäki** (Aamulehti 13.2) on väittänyt, että ruuan hinta uhkaa nousta jopa kymmenen prosenttia uuden pykälän vuoksi.

Myös SOK:n pääjohtaja **Kuisma Niemelä** ennakoi ruokakassin kallistuvan, mutta myös pientuottajien aseman heikentyvän uuden lain vuoksi.

Lidlin Suomen johtajan **Lauri Sipponen** on arvioinut, ettei lailla ole vaikutusta hintoihin.

JANNE IMPIÖ

UUTISTAUSTA

Kiusallisia kysymyksiä

Kävin Virossa, missä viikonvaihteessa juhlittiin maan 95. itsenäisyyspäivää. Ajatukset olivat kuitenkin jo viiden vuoden päässä, jolloin Viro Suomen tavoin viettää olemassaolonsa satavuotissynttäreitä.

Sitä ennen Viro saavuttaa toisen ajallisen merkkipaalun, kun Viron toinen itsenäisyys ohittaa ijältään ensimmäisen, joka päättyi 50 vuotta kestäneeseen miehitykseen. Niin aika rientää.

Tallinnassa käytiin ystävien kesken ajankohtaisista aiheista keskustelua, jossa jouduin yllättäen ahtaalle.

Millaisessa ulkopolitiikan ihmemaassa te Suomessa oikein elätte, minulta tivattiin. Ensin sanotaan, ettei Suomen tarvitse liittyä Natoon, koska jos pahin käy toteen, Naton on pakko tulla Suomen avuksi. Heti perään sanotaan, ettei Yhdysvallat ainakaan Baltian maiden vuoksi sotaan lähde, joten Naton viidennen artiklan turvatakuut ovat vain silmänlumetta.

Vääriä luuloja

Näin erikoisia väitteitä ei Suomessa ole tullut minua vastaan, ja voihan olla, että ystäväni halusivat vain ilmaista huolensa tavanomaista kärjekkäämmin. Mutta siitä olen varma, että on olemassa koko joukko ihmisiä, jotka uskovat lännen apuun aivan siitä riippumatta, onko uskolle minkäänlaista todellisuuspohjaa. Näihin kuuluvat ne, jotka haluavat jättää Suomen turvallisuuden EU:n solidaarisuuslausekkeen varaan.

Pilkallisia huomautuksia siitä, ettei Nato kovan paikan tullen tulisi Baltian maiden avuksi – ja vaikka tulisi, apu tulisi liian myöhään – kuuli sen sijaan toistuvasti silloin, kun maat Natoon liittyivät. Asiantuntijoiden piirissä kokkapuheet kuitenkin loppuivat sen jälkeen, kun Nato aloitti Baltian maita koskevan puolustussuunnittelunsa.

Baltiassa oli luettu tarkkaan uutinen, jonka venäläinen Kommersant julkaisi tammikuussa ja jossa kerrottiin Yhdysvaltain presidentin turvallisuuspoliittisen neuvonantajan Thomas Donilonin tulevasta Moskovan vierailusta. Uutisen mukaan korkealla vieraalla on salkussaan asiakirja, jossa Yhdysvallat tarjoaa Venäjälle sopimusta maailman jakamisesta etupiireihin.

Uutista arvioi myöhemmin osastopäällikkö **Mihail Aleksandrov** artikkelissa, jonka amerikkalaiset kaikkialla, myös Suomessa, kuittasivat kahdella sanalla: total fabrication eli täyttä sepitettä.

Kaltaiselleni ulkopolitiikan harrastajillekin on selvää, että sekä ”uutinen” että ”arvio” olivat Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n suunnittelema provokaatio. Tarkoituksena oli herättää Yhdysvaltain liittolaisissa epäluuloja sen todellisia aikomuksia kohtaan. Kirjoittajan viesti oli selvä: Yhdysvallat on samanlainen imperiaalinen suurvalta kuin Venäjä, sen antamiin lupauksiin ei voi luottaa.

Todellisia pyrkimyksiä

Aleksandrovin artikkeli voi kuitenkin olla todenmukainen siltä osin, että se ilmentää aidosti Venäjän nykyisen johdon ulkopoliittisia pyrkimyksiä ja toiveita. Jos asiaa tarkastelee tältä kannalta, tekstistä löytyy monia neuvostoaikojen kaikuja.

Sellainen on esimerkiksi lupaus toteuttaa ”Suomen ja Afganistanin kansojen pitkäaikainen toive” kansainvälisesti tunnustetusta puolueettomuudesta, jonka Yhdysvallat ja Venäjä takaisivat yhteisellä julistuksella. Venäjän kannalta tämä merkitsisi samalla Suomen niin sanotun Nato-option mitätöimistä.

Suomessa käydessään Naton pääsihteeri teki selväksi, että sellainen ajattelu, jonka mukaan Naton turvatakuut ulotettaisiin koskemaan jotain liittokunnan ulkopuolista maata, eivät ole tästä maailmasta. Ruotsissa puolustusvoimain komentaja arveli maan voivan puolustautua yksin korkeintaan viikon.

Kun eduskunnassa alkuvuodesta käsiteltiin ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, jokainen kansanedustaja saattoi vakuuttua, ettei puolustusvoimille annettua tehtävää voida täyttää vuoden 2015 jälkeen ilman lisärahoitusta.

Mitä johtopäätöksiä näistä tehtiin?

Puhuessaan jokin aika sitten Lappeenrannassa presidentti **Sauli Niinistö** vahvisti Suomen turvallisuuspolitiikan pitkän linjan todetessaan, että ”koko maata puolustetaan. Aina.”.

Mutta kuinka kauan?

JARMO MÄKELÄ
on Yleisradion ulkomaantoimittaja.

Laajakaistahankkeisiin tukea jo yli 8 miljoonaa

Laajakaista 2015 -hankkeeseen on tähän mennessä päätetty myöntää tukea hieman yli kahdeksan miljoonaa euroa. Kaikkiaan julkista tukea on luvattu noin 130 miljoonaa euroa.

Ensimmäinen tukipäätös tehtiin 31.3.2011 Miehikkälän laajakaistan rakentamiseen. Tukea sai TeliaSonera Finland noin 75 000 euroa.

Sama operaattori on saamassa Utsjoen laajakaistahankkeeseen 1,5 miljoonaa euroa. Utsjoki sai avustusta juuri hakemansa määrän.

Tuorein päätös on 4.2.2013 tehty verkko-osuuskunta Kuuskaistalle myönnetty noin 930 000 euron tuki Multian laajakaistan rakentamiseen.

Houtskarin pilottihanke Paraisilla, Kämmäkän laajakaistahanke Sastamalassa ja Suojärvi-Kangaslahti -hanke Rautavaaralla ovat jääneet ilman tukirahaa.

Muutamien hankkeiden tuki on alle puolet haetusta. Näin on käynyt muun muassa Siikaisissa ja Vaalassa.

Yhteensä noin 130 miljoonan euron tukipottiin 66 miljoonaa tulee valtiolta, 25 miljoonaa euroa EU:n Manner-Suomen maaseutuohjelmasta. Kunnilta edellytetään noin 40 miljoonan euron panostusta.

Noin 800 hankkeen yhteinen kustannusarvio on liki 500 miljoonaa euroa.

Hanke käynnistyi joulukuussa 2008

Rakennettavien laajakaistaverkkojen pitäisi tuoda 100 megan laajakaistayhteys enintään kahden kilometrin päähän 99 prosenttiin vakituisista asunnoista, yrityksistä ja julkishallinnon toimipaikoista vuoden 2015 loppuun mennessä.

Hanke käynnistyi hallituksen periaatepäätöksellä joulukuussa 2008.

Tuki suunnataan syrjäisimpien alueiden yhteyksien parantamiseen. Alueilla asuu noin viisi prosenttia kotitalouksista, noin 130 000 käyttäjää.

Kunnat kolmessa maksuluokassa

Tukikelpoiset alueet on määritelty liikenne- ja viestintäviraston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella kunnat jaoteltiin kolmeen maksuluokkaan.

Kunnan maksuosuus hankkeen tukikelpoisista kuluista on 8,22 tai 33 prosenttia.

41 kuntaa pääsee mukaan kahdeksalla prosentilla, 59 kunnan maksuosuus on 22 prosenttia. 33 prosenttia kuluista joutuu maksamaan 242 kuntaa.

8 ja 33 prosentin kuntien valtionapuviranomainen on viestintävirasto. 22 prosentin kunnissa tukea haetaan elykeskuksesta.

Julkisen tuen enimmäismäärä on 66 prosenttia kustannuksista.

REIJO VESTERINEN